Molnár Csikós László*

Nyelvi stílustalanságok

Stílustalanság a helyzethez nem illő minden szó, nyelvi nemtörődömség. A stílustalanság olyan megnyilvánulást jelent, amely nem felel meg az adott kontextusban elvárt esztétikai vagy erkölcsi szabályoknak. Nyelvi stílustalanságnak számít, ha valaki választékos köznyelvi szövegben bizalmas köznyelvi szót használ. Pl. becsap helyett átver. A 'félrevezet, rászed, megcsal valakit' jelentésnek becsap a köznyelvi megfelelője, az **átver** bizalmas köznyelvinek, szlengnek számít: A helybéli színházrombolók bizony Sólyom Lászlót is átverték. (Kapu, 2007. szeptember, 9. szám, 45. oldal) – Megtalálja a módját, hogy ismét átverje a nőt. (Képes Európa, 1996-05-22 / 21. szám, 439. oldal) – Szerintem te még a saját nagyanyádat is átvernéd, ha alkalmad lenne rá. (Rakéta Regényújság, 1985-10-29 / 44. szám, 852. oldal) – Ha azt hiszi, hogy halandzsájával átver, hát élénken téved. (Igaz Szó, 1964-12-01 / 23. szám, 1437. oldal) – Az étlap szerint az étterem átveri a fogyasztókat (Magyar Mezőgazdaság, 2011-08-24 / 34. szám, 988. oldal) – Az étterem egyébként híres arról, hogy átveri a turistákat, korábban többen is a párához hasonló történetekkel álltak elő vele kapcsolatban.[1] – A multi azzal is átver, hogy olcsóbban ad neked mindent. (A Szabadság, 2023-09-09 / 36. szám, 386. oldal) – Azt hitte, átverheti az ellenőröket. (Magyar Szó, 1967-02-08 / 36. szám, 125. oldal).

Olykor az átver igéből alkotott átverés főnév is felbukkan: Gyorsan rájöttek arra, hogy ez átverés. (Duna Televízió, 2024. okt. 23.)

A nyelvi stílustalanság azon a rendezvényen is szóba került, amelyet 2016 novemberében tartottak Szabadkán. A vajdasági írott és elektronikus sajtó munkatársai számára Hogy is mondjam? címmel szervezett nyelvi képzésen volt szövegértékelés, megbeszélés, kérdések-feleletek. Az eseményt a Kossa János Magyar Nyelvművelő Egyesület és Olvasóklub szervezte. A változó világban rengeteg új szó jelenik meg. Ezeknek egy része óhatatlanul bekerül a sajtó nyelvébe. Ez betud-

* *Dr. Molnár Csikós László, nyugalmazott egyetemi tanár, Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék*

[1] https://nlc.hu/gasztro/20230209/tobb-mint-300-ezer-forintot-fizetett-egy-salataert-es-ket-italert-egy-par-egy-gorog-etteremben/

ható stílustalanságnak, egyfajta lezserségnek vagy csupán figyelmetlenségnek. Pedig egy újságnak, különösen egy politikai napilapnak nyelvi mintaként is kell szolgálnia – véli Molnár Csikós László, a nyelvtudományok doktora. Állítja, hogy a lap nyelvének kiművelteb bnek és választékosabbnak kellene lennie. Ha egy miniszterről ír az újság, akkor nem úgy fogják említeni a minisztert, hogy a Sanyi. De mondjuk ilyesmi sajnos értekezleteken is vagy nyilvános rendezvényeken is előfordul. Tehát ilyen stílustalanság jelentkezik. Vagy magunk közt mi azt mondjuk, hogy nem találom a dzsezvát, de hogyha választékosan akarok beszélni, akkor mégiscsak azt mondom, hogy a kávéfőzőt.[2]

Pásztor Kicsi M. szerint „a médiaszövegek informatív válfaját stilisztikai szempontból leginkább a tárgyilagos, világos, érthető, egyértelmű, szabatos, tömör meghatározásokkal szoktuk párhuzamba állítani, azaz Tolcsvai Nagy Gábor kategorizációjával élve ezek a szövegek magatartás, helyzet, érték és idő szempontjából közömbösek, a hagyományozott intézményes nyelvváltozatok szempontjából pedig a sztenderdbe sorolhatók be. Nem tartoznak tehát stilisztikai eszköztárukba a szépirodalmi stílus trópusai és alakzatai, sem egyéb esztétikai hatást kiváltó eszközök.

Meg kell azonban állapítanunk, hogy ez az állítás nem érvényes minden publicisztikai műfajra és szövegtípusra. Minél személyesebb hangú ugyanis egy írás, annál több lehetőség adódik a stilisztikai eszközök használatára is.

A jegyzet, a glossza, a tárca, sőt a kommentár is – a hírrel ellentétben – többnyire magán viseli alkotójának bélyegét. Ami azonban közös a felsorolt műfajokban (s ami egyébként az írásművek többségére vonatkoztatható), az, hogy a stilisztikai helyesség túlnyomórészt a nyelvi helyesség függvényében értékelendő.”[3]

Fodor István szerint Bárczi kiemeli az argó (ma szlengnek nevezett) szókincsnek a művelt köznyelvvel, az iskolázott rétegek igényes nyelvével való kapcsolatát, hogy szavai idővel bejutnak az általános köznyelv szókincsébe. Későbbi nyelvtaníróink példának szokták említeni a lebukik szót, amely József Attila révén került át az argóból a költői nyelvbe. Bárczi rámutat arra, hogy a magyar és a francia argónak

---

[2] RÖVIDEN NYELVI KÉPZÉS, Magyar Szó, 2016-11-17 / 269. szám, 327. oldal)

[3] PÁSZTOR KICSI M. (2009): Stilisztikai helyesség a média nyelvében. Hungarológiai Közlemények 50. évf. 1. sz., 89.

eltérő a viszonya az illető köznyelvhez, tudniillik a francia köznyelv jóval gazdagabban fogadta be az argó elemeket, de úgy véli, hogy a befogadás mértéke majd a magyarban is erősödni fog.[4]

Mindezek után Fodor István úgy látja, hogy „a szleng nyelvünkben is mindazokra a szavakra, kifejezésekre vonatkoztatható, amelyek tagjai a köznyelvnek, mégpedig jobbára fesztelenebb, bizalmasabb, beszélt változatának; jelentésük többé-kevésbé, főleg passzívan ismert, de aktívan használja a beszélők nagy része, még a műveltek is, bár a durva, trágár elemeket ritkábban, inkább csak bizonyos alkalmakkor s felhevült állapotban; viszont e szavak és kifejezések érzelmi színezettségük folytán írásban ritkábban vagy egyáltalán nem fordulnak elő. Idetartoznak a korábban is szlengként nyilvántartott argó szavak az alvilág nyelvéből, továbbá az egyes csoportnyelvek nem szakkifejezés jellegű elemei, tehát például a sportnyelvben a labdarúgás, mezőny terminus technicus, de a foci, a bundázás szleng.” [5]

Lőrincze a nyelvművelést a beszélő és a hallgató közötti zavartalan kommunikáció elősegítőjének tekinti (vö. a hallgatóság figyelembevétele, a rájuk tett hatás a retorikában).

A pozitív nyelvművelés az emberközpontúság kritériumai közé tartozik.[6]

Újabban divatos lett a **borul** szó, azaz a felborul igének igekötő nélküli használata a sajtónyelvben: Szerdától vasárnapig ismét borul a közlekedés országszerte.[7] – Megint borul a közlekedés Budapesten, a Rákospalotai körvasút soron az M3-as autópálya felüljárója alatt.[8] Borul a közlekedés október 23-a miatt, cserébe kapunk 1956-os villamost.[9] Türkék miatt borul a közlekedés Budapesten.[10] Budapest egyik legforgalmasabb vonalán borul a közlekedés januárban.[11]

---

[4] FODOR I. (2000): Szleng – bizalmas köznyelv, 244. oldal http://nyelvor.c3.hu/period/1242/124210.htm

[5] Uo. 252. oldal.

[6] LŐRINCZE L. (1980.): *Emberközpontú nyelvművelés*. Magvető, Budapest, 12–3.

[7] https://infostart.hu/sport/2022/05/11/szerdatol-vasarnapig-ismet-borul-a-kozlekedes-orszagszerte-erre-szamithat

[8] https://www.vezess.hu/hirek/2025/05/17/delegacio-lezaras-kozlekedes-budapest-rendorseg/

[9] https://hvg.hu/cegauto/20171020_borul_a_kozlekedes_oktober_23a_miatt_cserebe_kapunk_1956os_villamost

[10] https://propeller.hu/itthon/4231120-turkek-miatt-borul-kozlekedes-budapesten/

[11] https://index.hu/belfold/2023/12/28/budapest-fovaros-kozlekedes-villamos-

Nemcsak a közlekedés borulhat, hanem gyakran a terv is: A kaland igazából akkor kezdődik, amikor váratlanul borul a terv.[12] – Borul a nagy európai beruházási terv?[13] – Megjött a kínai vakcina, borul az oltási terv.[14]

Van, amikor a rend borul: Aszfaltoznak a Nagyerdőn, borul a rend.[15] – Május végéig borul a vasúti közlekedés rendje.[16]

Néhány évtizeddel ezelőtt a kiakaszt igét csupán konkrét jelentésben használták a beszélők: 'kint levő, különösen valamely helyiségen kívül levő helyre akaszt valamit', 'olyan helyre akaszt fel, hogy feltűnő legyen', 'ajtónak, ablaknak szárnyát kinyitva, akasztóval, kallantyúval rögzíti, hogy be ne csukódjék', 'összeakasztó, összekapcsoló szerkezet valamely tagját, a beakasztott tárgyat ebből az állapotából kiemeli, kiveszi'.[17]

Egy ideje a bizalmas közlésekben átvitt értelmet ('felháborít, felbosszant') kap a kiakaszt. Rendszerint személyre vonatkozik: Még a Mici-mackó is kiakasztja a kínai cenzorokat.[18] Kiakasztja a felesége Király Viktort.[19]

Valami is kiakaszthatja az embereket: Vajon mi az, ami ennyire kiakasztja ma este a párokat?[20] – Wynona Rydert kiakasztja, hogy fiatalabb kollégáit nem érdeklik a filmek.[21] – Életünk egyre több zugába szivárog be a mesterséges intelligencia, Peller Annát ez pedig kiakasztja.[22] – Pásztor Erzsi 88 évesen is vezet, de egyvalami mindig kiakaszt-

---

potlobusz-bkk/

[12] https://www.citatum.hu/szo/kaland/3

[13] https://www.portfolio.hu/bruxinfo?page=318

[14] https://forbes.hu/uzlet/vakcina-oltasi-terv-februar/

[15] https://civishir.hu/hir/aszfaltoznak-a-nagyerdon-borul-a-rend

[16] https://www.vg.hu/cegvilag/2018/03/majus-vegeig-borul-a-vasuti-kozlekedes-rendje

[17] BÁRCZI G. – ORSZÁGH L. (szerk.) 1959–1962: A magyar nyelv értelmező szótára I–VII. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest.

[18] https://parameter.sk/428307/meg-a-micimacko-is-kiakasztja-a-kinai-cenzorokat/

[19] https://www.startlap.hu/sztorik/kiakasztja-a-felesege-kiraly-viktort/

[20] https://www.facebook.com/RTLKLUB/videos/

[21] https://24.hu/kultura/2024/08/30/wynona-ryder-kiakasztja-fiatalabb-kollegait-nem-erdeklik-filmek/

[22] https://rtl.hu/reggeli/2024/08/28/mesterseges-intelligencia-szakma-eltunes-tehetseg-zeneszerzes

ja.[23] – A turisták azt hiszik, a kürtőskalács cseh specialitás - a helyieket ez kiakasztja.[24] – Kiakasztja a magyarokat, ha merülőben a mobil.[25]

Olykor arra utal a kiakaszt, hogy szerkezet, eszköz, szoftver működését megzavarja valami: Orbánnak leeshetett, hogy az újabb sorosozás már a fideszes barométert is kiakasztja, így újabb posztban magyarázkodott.[26] – Már 100 évvel ezelőtt is léteztek olyan macskafotók, amik kiakasztják a cukiságmétert.[27] – A magyar úszónő bikinis képei kiakasztják a szexiség mérőt, de a Miss Balaton döntőse sem panaszkodhat.[28] – A minimalista, ökobarát megoldások szinte kiakasztják a kúlságmérőt.[29] Szentkirályi Alexandra: Karácsony autókitiltási botránya kiakasztja a kamumétert.[30]

A **kioszt** ige szokásosan valamit tárggyal használatos abban a jelentésben, hogy ’valamiből kinek-kinek odaadja a neki járó, az őt megillető vagy neki szánt részt’, hogy ’több személyt külön-külön feljogosít valamely dolog egy-egy részének vagy több hasonló jellegű dolog közül egynek a használatba vagy birtokba vételére’, illetve, hogy ’sorjában megszab, kijelöl valamit’.[31]

Egy ideje a bizalmas szóhasználatban valakit tárggyal fordul elő a kioszt szó, jelentése ’megró, megbírál, megdorgál, korhol’: Henry kiosztotta Mbappét a tiszteletlen viselkedése miatt.[32] – Jakab Péter magára ismert, és kiosztotta Majkát a dala miatt.[33] – A milliárdos kiosztotta

---

[23] https://168.hu/szorakozas/pasztor-erzsi-88-evesen-autot-vezet-autovezetes-forgalom-budapest-rendorok-284802

[24] https://fr.pinterest.com/pin/a-turistk-azt-hiszik-a-krtskalcs-cseh-specialits-a-helyieket-ez-kiakasztja--862931978637466351/

[25] https://24.hu/tech/2019/10/08/samsung-kutatas-okotelefon-toltottseg-akkumulator-biztonsagerzet/

[26] https://szabadpecs.hu/2022/06/orbannak-leeshetett-hogy-az-ujabb-sorosozas-mar-a-fideszes-barometert-is-kiakasztja-igy-ujabb-posztban-magyarazkodott/

[27] https://www.nyugat.hu/cikk/100_eves_macskafotok

[28] https://promotions.hu/orszagos/szines/2023/01/26/olasz-anna-magyar-uszo-bikini-villantas-meszaros-petra-miss-balaton-money-or-love-lottie-moss-valogatas

[29] https://player.hu/eletmod/sook-house

[30] https://hirtv.hu/ahirtvhirei/szentkiralyi-alexandra-karacsony-autokitiltasi-botranya-kiakasztja-a-kamumetert-video-2586095

[31] BÁRCZI GÉZA – ORSZÁGH LÁSZLÓ (szerk.) 1959–1962: A magyar nyelv értelmező szótára I–VII. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest.

[32] https://m4sport.hu/kulfoldi-foci/labdarugas/cikk/2022/10/12/henry-kiosztotta-mbappet-a-tiszteletlen-viselkedese-miatt/

[33] https://index.hu/fomo/2022/11/21/majoros-peter-majka-rendszerkritika-tarsadalomkritika-dal-jakab-peter-reakcio/

a panaszkodókat.[34] – Kovács Zoltán kiosztotta Soros emberét.[35] – Zsigmond Barna Pál kiosztotta az Európa Tanács emberi jogi biztosát.[36] Liptai Claudia élő adásban úgy kiosztotta Havas Henriket, hogy abból tévétörténelmi pillanat lett.[37]

A kioszt igei állítmány jellegzetes bővítménye a keményen (vagy kőkeményen), illetve az alaposan határozó: Elon Musk keményen kiosztotta Donald Trumpot.[38]– Ronaldo nővére keményen kiosztotta testvére kritizálóit.[39] – Király Linda kőkeményen kiosztotta a kommentelőket az Instán![40]

Előfordul, hogy a tárgy személyek csoportjára, szervezetre, cégre vagy államra vonatkozik: Keményen kiosztotta az Európai Parlament a FIFA vezetését.[41] – Botka László kiosztotta a baloldali ellenzéket. – Kiosztotta a Ryanairt Amszterdam marketing főnöke.[42] – Joe Biden Kínát és Kambodzsát is finoman kiosztotta az ASEAN-csúcson.[43]

A kioszt szónak efféle használata feltehetően nyelvjárási eredetű. A Székelyföldön a *kioszt valakit valamiből* azt jelenti, hogy 'nem részelteti belőle'. [44]

Általában akkor vesznek át szót más nyelvből egy nyelv beszélői, ha nincsen saját szavuk valamely fogalomra. Idővel az átvett szó rendszerint elveszti idegen jellegét, idomul az átvevő nyelv szóállományához, és jövevényszóvá minősül át. Néha azonban más oka van az átvételnek, nem a fogalmi szükség, például a divat.[45] Ez lehet a magya-

---

[34] https://rtl.hu/cimke/charlie-munger
[35] https://www.magyarhirlap.hu/kulfold/20200424-kovacs-zoltan-kiosztotta-soros-emberet
[36] https://magyarnemzet.hu/kulfold/2022/09/zsigmond-barna-pal-kiosztotta-az-europa-tanacs-emberi-jogi-biztosat
[37] https://www.femcafe.hu/cikkek/sztarok/havas-henrik-liptai-claudia-balhe-regi-felvetel-tv2-mokka
[38] https://www.portfolio.hu/global/20221205/elon-musk-kemenyen-kiosztotta-donald-trumpot-583358
[39] https://m.nemzetisport.hu/mobil_nso_cikkhozzaszolas?cikk_id=2915931
[40] https://www.mindmegette.hu/erdekessegek/kiraly-linda-kiakadt-instagramon-kiosztotta-a-kommenteloket
[41] https://mfor.hu/cikkek/cimke/dosszie/foci-vb-2022.html
[42] https://airportal.hu/legikozlekedesi-hirek/travelair-magazin/page/38/
[43] https://hu.euronews.com/2022/11/13/joe-biden-kinat-es-kambodzsat-is-finoman-kiosztotta-az-asean-csucson
[44] SZINNYEI J. (szerk.) (1897–1901): *Magyar tájszótár*. II. kötet (Ó–Zs), Hornyánszky Viktor kiadása, Budapest
[45] MOLNÁR CSIKÓS L. 2020. Nyelvi érintkezésen alapuló neologizmusok kognitív

rázata annak, hogy a rózsaszín helyett az angol pink jelenik meg bizonyos szövegekben, melléknévként leginkább a színű szó mellett: Több mint félmillió forintot adtak a pink színű tatabányai mezekért. (24 óra, 2022-11-03 / 256. szám, 32. oldal) – A pánt közepére pink színű fonallal 10 bogyót horgolunk. (Családi Kör, 1994-12-29 / 52. szám, 898. oldal) – Elég távol áll tőlem a pink szín (Hajdú-Bihari Napló, 2015-08-18 / 193. szám, 233. oldal)

A **pink színű** jelzős szerkezet különösen reklámokban fordul elő, árucikkek jellemzésére használják: pink színű tunika – pink színű bőr hátitáska – pink színű melles szakácskötény – pink színű boleró – pink színű női felső – bájos pink színű csokor – pink színű női karóra – pink színű, egyszerű voile függöny – úszószemüveg, pink színű kerettel, áttetsző lencsével – puha, bőrhatású, pink színű kulcstartó – pink színű oldalra nyíló telefontok – pink színű állítható derekú lapszoknya – pink színű extra hajlékony szandálcipő – pink színű textilhatású szalvéta – pink színű textilfesték gyapjú és selyem alapú anyagok festéséhez – műbőr női táska, pink színű, kicsi feketével díszített, oldalán zipzáras zsebbel – pink színű állítható, tépőzáras, virágokkal díszített divatos lány szandál – tavaszi hangulatú, pamutvászonból készült pink színű asztalterítő, amely jó alap egy színes aszta-li futóhoz – rugalmas, de erős tartású anyagból készült pink színű ujjatlan ruha, mély dekoltázsán kis muszlin betéttel, strasszköves arany fém csat díszítéssel stb.

Az angol nyelv nemcsak közvetlen lexikális átvételekben szerepel átadóként, hanem szó-kapcsolatokban is, befolyásolva a kifejezésformákat. Például a valamit számon kér valakin helyett felbukkanó szokatlan *számon kér valakit* ('felelősségre von') mintája az angol *holds someone to account.*[46]

Leginkább az engem kér számon kifejezésre figyelhetünk fel: Komolyan mondom, állandóan engem kér számon és fenyeget meg, hogyha megcsalom megkeseríti az életemet.[47] – Személyes kedvencem

---

megközelítése, In: Benő Attila – Péntek János szerk.: Kognitív és pszicholingvisztikai szempontok a nyelvi érintkezések vizsgálatában, Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár. 111–124.

[46] Dictionary Cambridge https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ *hold someone to account*

[47] https://orszagut.com/tudomany/balazs-geza-nyelvor-szamonker-de-szajba-rag-es-szamba-vesz-7499

pedig Erika fürdőszobai jelenete, ahol az őt alakító drága Eszter kiakad, és végül engem kér számon.[48]

És ezek után még engem kér számon?[49] – Maga engem kér számon, aki időben kiugrott?[50] – Ha engem kér számon egy ismerősöm, akit letiltottam én se soroltam volna fel, miért tiltottam.[51]

Az a felismerés, hogy célszerű bizonyos esetekben a hosszabb szavakat rövidebbel helyettesíteni, napjainkban is rövidítésekhez vezet. Például emiatt élnek a beszélők olykor a **doku** szóval a dokumentumfilm főnév helyett: Az egész nincs másfél perc, de felér egy másfél órás dokuval.[52] – El nem készült magyar filmekről szóló dokuval, üdítően rövid megnyitóval kezdődött a szemle.[53] A Winehouse-dokuval ellentétben itt nem szervesül a zene oly mértékben a film cselekményében.[54] – A Doc Alliance Films a világ legjobb dokumentumfilmjeit gyűjti összse időről időre, most éppen a speciális státuszú távol-keleti ország, Tajvan legérdekesebb alkotásaiból közölt válogatást a dokukra specializálódott szolgáltató.[55] – A kapolcsi Művészetek Völgyében a Királyudvaron zajló eseménysorozat folyamán elsősorban a dokukra és a kisjátékfilmekre koncentráltak a szervezők.[56]

A **kombó** megnevezés eredetileg kombinált, több feladat ellátására is alkalmas részegységeket magában foglaló eszközre vonatkozik, leggyakrabban CD ill. DVD lemezeket egyaránt kezelő meghajtót jelöl. A kombó az erősítő és a hangszóró kombinációja is lehet. Találkozhatunk akusztikus kombóval, szólógitár kombóval, vintage stílusú kombóval, tranzisztoros kombóval stb.

---

48 https://www.gamekapocs.hu/index.php/tag/nereuslaceee/blog/1232/szamvetes_video_naplo_2

49 https://shadowinfrance.com/2023/06/

50 https://forum.portfolio.hu/prev/15643/5581536

51 https://www.gyakorikerdesek.hu/szamitastechnika__internet__12807687-talalkoztam-egy-ismerosommelmegkerdeztem-miert-tiltott-le-a-facebook-on-mondta

52 https://www.roadster.hu/koppenhaga-video

53 https://magyar.film.hu/filmhu/magazin/tudni-kell-felejteni-szemle42-blog-megnyito

54 https://magyarnemzet.hu/kulturgrund/2015/07/megrenditoen-kurt-cobainrol

55 https://www.prae.hu/news/32602-remek-tajvani-dokuk-nezhetok-a-doc-alliance-films-weboldalan/

56 https://kultura.hu/film-archivum-bookfenc-porond/

A szó feltehetőem az angolból került a magyarba. A combo kis dzsessz-zenekart, tánczenekart je-löl, illetve különböző cselekvések, színek, hangok együttesére vagy sorozatára utal.[57]

A kombináció szó frappánsan lerövidített alakjaként a kombót többek között egymással összeillő, vagy éppen össze nem illő ruhaneműk, ételek, italok, táplálék-összetevők, gyógyszerek, ízek párosítására használják: A zokni-szandál párosítás az egyik legnagyobb mumus az utcai divatban.[58] – Lakatos Márk szerint a zokni-szandál kombó csak itthon ciki.[59] – Kylie Jenner szerint menő a zokni-gumipapucs kombó.[60] – Egyes házaknál a harcsapaprikás és túrós csusza kombója is kifejezetten ünnepi fogás.[61] – Lefőzhetjük a rántott hús-sült krumpli kombót![62] – Oswald háza előtt várakoztam, hogy elfogyasszuk a szokásos reggeli kávé-unicum kombót.[63] – Csodát művel testeddel a fokhagyma-méz kombó.[64] – Veszélyes kombó az ecet szóda-bikarbónával![65] – Nagyon veszélyes a gyógyszer és az alkohol kombója[66]

Egyéb kombinációkat is jelölhet a kombó főnév: Unjátok már a vacsi-mozi kombót?[67] – A pofozás és a pofázás kombója valahogy sokadjára is poén marad.[68] – Ezt a kád-zuhanytálca kombót magyarázza

---

[57] Dictionary Cambridge https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ combo
[58] https://stiler.blog.hu/2018/02/27/ezt_a_zokni-szandal_kombot_nem_ciki_hordani
[59] https://divany.hu/offline/2009/08/05/lakatos_mark_szerint_a_zokni-szandal_kombo_csak_itthon_ciki/
[60] https://www.borsonline.hu/celeb/2018/06/breking-kylie-jenner-szerint-meno-a-zokni-gumipapucs-kombo-foto
[61] https://femina.hu/karacsony/karacsonyi_foetel_receptek/
[62] https://ficsakblog.hu/lefozhetjuk_a_rantott_hus_sult_krumpli_kombot.html
[63] https://epa.oszk.hu/03900/03985/00076/pdf/EPA03985_kalligram_2014_09_33-39.pdf
[64] https://ripost.hu/medicina/2016/12/csodat-muvel-testeddel-a-fokhagyma-mez-kombo
[65] https://www.google.rs/books/edition/Vesz%C3%A9lyes+komb%C3%B3+az+ecet+sz%C3%B3da-b
[66] https://boldoguljzugloban.blog.hu/2017/09/11/nagyon_veszelyes_a_gyogyszer_es_az_alkohol_komboja_a_problema_rengeteg_embert_erint_az_orszagban
[67] https://www.joy.hu/90853-igy-dobd-fel-a-randit-7-1-kulonleges-randihe
[68] https://port.hu/adatlap/film/tv/kozponti-hirszerzes-central-intelligence/movie-170920

meg valaki![69] – Zöld és pink: ezt a kombót gyakran alkalmazzák gyerekszobákban, de a hálóban, étkezőben is megállja a helyét.[70] –

Átvitt értelemben a *rákattan valamire* nagyjából azt jelenti, hogy valami nagyon megtetszik neki, és ennek a dolognak rendszeres élvezője lesz, rákap, rászokik a használatára, szokásnak vagy viselkedésnek a rabja lesz: A paprikatermesztés komoly hobbi, aki egyszer rákattan, azt nem ereszti. (Magyar Szó, 2018. 2018-01-27 / 21. szám, 445. oldal) – A divat folyton változik és megújul, az emberek többsége pedig rendszeresen rákattan ezekre a trendekre, legyen szó bármiről is. (Magyar Szó, 2018-01-27 / 21. szám, 445. oldal) – Tehát nem voltál annyira rákattanva? (Educatio, 2001 3. szám, 547. oldal) – Én a saját hormonjaimra vagyok rákattanva (Nappali ház - művészeti és irodalmi szemle, 1999. 2. szám, 15. oldal) – Legjobban a hagymás chipsre van rákattanva (Ifjúsági Magazin, 2004-09-01 / 9. szám, 690. oldal) – A sivatagi maratoni ralikra voltam rákattanva (Képes Sport, 2003-09-30 / 6. szám, 372. oldal) – Éppen az év eleji leárazásokra rákattanva járja az áruházakat (Magyar Horgász, 2019. február / 2. szám , 197. oldal) – Mindig a magyar művészfilmekre voltak rákattanva (Eső, 2014 / 2. szám, 134. oldal) – Eleinte a technora voltam rákattanva Laci Verb barátommal együtt (Freee Magazin, 2004-08-01 / 99. szám, 769. oldal) – Mire vagytok most rákattanva? (Freee Magazin, 2007-01-01 / 126. szám, 53. oldal) – Olyan egzotikus úti célokra vagyunk rákattanva mint Grönland Tahiti vagy Madagaszkár (Udvarhely, 2016-01-19 / 460. szám, 181. oldal) – Nem értették, miért vagyok annyira rákattanva erre a kérdésre (Heti Válasz, 2013-08-08 / 32. szám, 303. oldal)

Személy vagy állat is lehet a rákattanás célpontja: Én inkább Mikire vagyok rákattanva (Bravo, 2000-08-03 / 16. szám, 125. oldal) – Mostanában a busára vagyok rákattanva (Magyar Horgász, 2022-09-01 / 9. szám , 820. oldal) – Tyúkokra és szerszámokra volt rákattanva, (Kiskunmajsa - Majsa Info, 2016-03-08 / 9. szám, 97. oldal) – Ki van rákattanva a Simpson családra? (Bravo, 2004-10-14 / 21. szám, 408. oldal) – Szemlátomást a kereszténydemokratákra van rákattanva (Heti Új Hírnök, 2004-12-15 / 50. szám, 929. oldal)

---

69 https://index.hu/urbanista/2018/07/04/ingatlansalata_zuhany_furdo_erdekes_ingatlanhirdetes/

70 https://www.femcafe.hu/cikkek/home-design/szinek-lakberendezes-lakasdekor/galeria/4327

A **randomszerű** hibrid szóalkotás eredménye, az angolból átvett *random* ('véletlen') szót és a magyar *szerű* utótagot kötik össze a beszélők.: Célszerűnek tartja az időnkénti randomszerű ellenőrzést (Orvosi Hetilap, 1992-03-22 / 12. szám, 755. oldal) Egyébként az angolban a random nemcsak véletlent jelent, hanem véletlenszerűt is, persze magyar mondatban általában nem lenne elegendő csak randomot mondani, nem beszélve arról, hogy egyáltalán miért van szükség a közismert és bevált véletlen melléknév, főnév és határozószó mellőzésére. [71]

További példák: Megengedhetőnek tartják az egészségügyi dolgozók randomszerű kötelező ellenőrzését. (Orvosi Hetilap, 1992-03-22 / 12. szám, 755. oldal) – A fahatású burkolatok valamint a randomszerű üvegszerkezetek játéka visszafogott dinamizmust sugall (Octogon, 2009 / 8. szám, 788. oldal) – 1996-tól noname randomszerű kábítószer szűrővizsgálatokat hajtottunk végre. (Honvédorvos, 2008., 3-4. szám, 85. oldal) – A mikroszkópos vizsgálati sorrend randomszerű volt. (Orvosi Hetilap, 1980-02-24 / 8. szám, 470. oldal) – Homogén felületek szigorú struktúráját a randomszerű hatást keltő tetővonalakkal ellenpontoztuk. (Octogon, 2010 / 1. szám,76. oldal) – Kör alakú lézersugarat alkalmaznak, mely randomszerű mozgást végez. (Szemészet, 2007-03-01 / 1. szám, 33. oldal) – Randomszerű pedantériával pakolt némi iskolaszert. (Magyar Szó, 2016-07-23 / 169. szám, 449. oldal)

Kormányos Katona Gy. úgy véli, hogy a bizalmas stílusú nyelvi eszközök használatának gyakorisága nő a kevésbé művelt beszélők körében. A megfelelő köznyelvi szavakat keresgélniük kellene, ezért inkább a bizalmas stílusúakat részesítik előnyben. A tömegtájékoztatásba beszüremlik, sőt beáramlik az utcaiság[72]

Szlengesedik a sajtónyelv? Néhány évtizeddel ezelőtt az emberközpontú pozitív nyelvművelés azt tanította, hogy a jó példa nevelő hatású lehet. A pozitív nyelvművelés a nyelvhasználat magasabb fokú fejlesztését, a nyelvérzet erősítését és a nyelvhasználat helyességét helyezi előtérbe. Nem a hibákra és az elkövetett tévedésekre helyezi a hangsúlyt, hanem a szép, példamutató írásművek tanulmányozására. Lőrincze a nyelvművelést a beszélő és a hallgató közötti zavartalan kommunikáció elősegítőjének tekinti (vö. a hallgatóság figyelembevéte-

---

[71] Dictionary Cambridge https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/ random

[72] KORMÁNYOS KATONA GY. (2005): A bizalmas stílus terjedése, *Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok 2004*., Ada, 2005., 89. http://szgnye.vmmi.org/kkgyongyi2004.pdf

le, a rájuk tett hatás a retorikában). A pozitív nyelvművelés az emberközpontúság kritériumai közé tartozik [73]

Napjainkban a sajtó mind kevésbé bizonyul jó nyelvi mintának az olvasók számára, amikor választékos köznyelvi szavak helyett olykor bizalmas köznyelvi szavakkal él. Ezek a stílustalanságok szinte komolytalanná teszik a sajtót, különösen az elektronikusat, a nyomtatottat talán kevésbé. Viszont a nyomtatott sajtónak mind kevesebb olvasója van. A választékos nyelvhasználat kiváltsággá kezd válni.

Felhasznált irodalom:

BÁRCZI G. – ORSZÁGH L. (szerk.) 1959–1962: *A magyar nyelv értelmező szótára* I–VII. kötet, Akadémiai Kiadó, Budapest.

Dictionary Cambridge https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/

FODOR I. (2000): *Szleng – bizalmas köznyelv* http://nyelvor.c3.hu/period/1242/124210.htm

KORMÁNYOS KATONA Gy. (2005): *A bizalmas stílus terjedése, Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok 2004*., Ada, 2005., 78-94. http://szgnye.vmmi.org/kkgyongyi2004.pdf

LŐRINCZE L. (1980): *Emberközpontú nyelvművelés*. Magvető, Budapest

MOLNÁR CSIKÓS L. 2020. Nyelvi érintkezésen alapuló neologizmusok kognitív megközelítése, In: BENŐ Attila – PÉNTEK János szerk.: *Kognitív és pszicholingvisztikai szempontok a nyelvi érintkezések vizsgálatában,* Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Kolozsvár. 111–124.

PÁSZTOR KICSI M. (2009): Stilisztikai helyesség a média nyelvében. *Hungarológiai Közlemények* 50. évf. 1. sz., 88–100.

SZINNYEI J. (szerk.) (1897–1901): *Magyar tájszótár*. II. kötet (Ó–Zs), Hornyánszky Viktor kiadása, Budapest.

[73] LŐRINCZE L. (1980): *Emberközpontú nyelvművelés*. Magvető, Budapest, 12–3.